

Een merkwaardig balkfragment uit Kontich

Het plaatselijk museum voor heem- en oudheidkunde te Kontich is onlangs in het bezit gekomen van een zeer belangrijk balkfragment. Dit gebeurde naar aanleiding van het afbreken van een oude herberg in onze gemeente, met name « De Eendracht », gelegen op het gemeenteplein, bij de kerk. Op de zijgevel van die oude woning waren enkele mooie muurankers op te merken, welke nu eveneens in het bezit van het museum zijn. De ankers vormden eertijds een jaartal. Er waren er echter twee van verdwenen, zodat, op het ogenblik van de afbraak, er te lezen stond: A (nno) . . . 8 6 (afb. 5). Uit de plaatselijke geschiedenis vermoedde men, dat het « 1686 » moest zijn. Zekerheid was er vooralsnog niet.

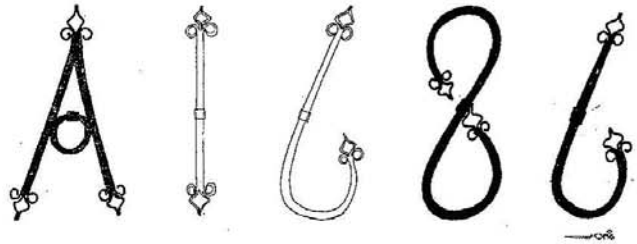
Bij het afbreken van de ganse woning, in maart 1969, is bij toeval een balkfragment in ons bezit gekomen, waaruit heel wat valt te leren (afb. 6). In een rechthoekig raam, versierd met vier zonnewielen, het bovenste bekroond met een kruis, staat het jaartal « 1686 ». De bevestiging van het vermoede jaartal der muurankers wordt hiermee gegeven.

Om de symboliek van die ikonografische elementen ten volle te begrijpen, is het nodig, even in de plaatselijke geschiedenis te duiken. Uit de magistrale: *Geschiedenis van Kontich en Lint* van dr. R. VAN PASSEN, weten wij, dat op 3 april 1686 een grote brand Kontich teisterde. (G.V.K. pag. 300). Meer dan 30 huizen omheen de kerk gingen in de vlammen op, waaronder ook « De Swaene », zoals de herberg toen werd genoemd. 1686, jaartal dat ook op ankers en moerbalk staat! Zodus, hetzelfde jaar dat brand alles verwoestte, herrees de woning uit de as!

Dit werpt wel een eigenaardig licht op de symbolen, welke ons balkfragment sieren.

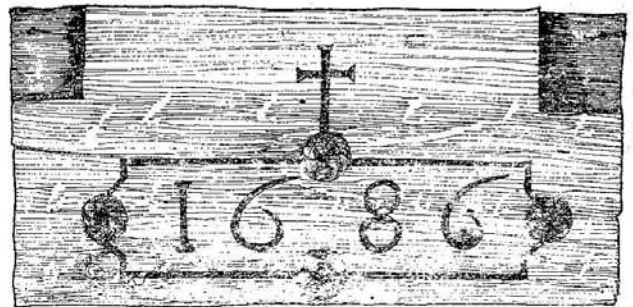
1. De zonnewielen, als zonnelymbol bij de primitieve volkeren, van de 5e eeuw af

als rad van fortuin beschouwd. Het rad, symbool van het blinde toeval dat zonder onderscheid het leven der mensen, machtig of zwak, rijk of arm, meegesleurd in één grote

Afb. 5. — Kontich muurankers.

wentelende beweging, beheerst! Dat rad wordt tot viermaal toe herhaald. Ook symboliek? Zijn er geen vier jaargetijden, die het jaar vol maken; zijn er geen vier tijden in een mensenleven? Zou er zo geen

Afb. 6. — Balkfragment met vier zonnewielen.

eeuwigheidsgedachte aan vastgeknoopt moeten worden?

Laten we niet vergeten, dat de angst voor de natuurrampen, zoals brand, een van de diepste ingewortelde primitieve impressies is bij de mens. Het is misschien wel laat, om op het einde van de 17e eeuw nog te spreken van een bezwering van het noodlot, met zulke primitieve symbolen, maar m.i. is de voorstelling al te nadrukkelijk om niet in die richting te denken. Anderzijds blijft er de mogelijkheid van een niet bewuste toepassing ervan, waarbij een intuïtief ervaren een rol kan gespeeld hebben.

2. Aan het kruis, op één van de wielen, moet eenzelfde bezwerende betekenis worden gegeven, maar dan in kristelijke zin. Het zou de primitieve kracht, toegeschreven aan de zonnewielen nog benadrukken :

Afb. 7. — Balksloef of -sleutel.

zeker is zeker, pakt het ene niet, dan misschien het andere! Zo blijft dit balkfragment dan boeiend, ook omwille van zijn mengeling van kristelijke en heidense symbolen!

Ten slotte geven wij als illustratie een

ander balkfragment uit de verzameling van hetzelfde museum. Het betreft hier eigenlijk een balksloef, afkomstig uit de — afgebroken — Wildemanshoeve, te Kontich. Het is een losse sloef; oorspronkelijk met vier smeedijzeren nagels aan de balk vastgehecht (afb. 7). Hier staat in een lijst het jaartal « 1655 ». Daaronder in het midden een kruis, met links en recht de initialen I.P. Wij voegen dit fragment er bij, omwille van zijn zeer mooie en vakkundige uitvoering: alle letters en cijfers staan in halfverheven beeldhouwwerk! Tevens ook om het kruis, dat ook hier omwille van zijn beschermende betekenis, aangebracht is.

Kontich.

Joris Olyslaegers,
konservator van het Museum voor
Heem- en Oudheidkunde te Kontich.